

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
ในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

Extension Guideline for Participation in The Operations of Community Enterprises
Members in Tha Song Yang District, Tak Province

ธันท์ ตาปัญญา (Thanat Tapanya)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)² เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalerm Sak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) สภาพการเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิก 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิก 5) ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 6) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จำนวน 576 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน ที่ระดับความคาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 236 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ การวิเคราะห์เนื้อหา และการหาค่าที (t-test) ผลการศึกษาพบว่า 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.31 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน มีอาชีพหลักทำการเกษตร 2) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนประเภทการผลิตพืช มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 6.60 ปี ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมจากภาครัฐ ทำกิจกรรมการผลิตสินค้า มีผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 12,994.24 บาท/ปี 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดย ด้านการบริหารจัดการมีส่วนร่วมในระดับน้อย ด้านการผลิตการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ด้านการตลาดการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง และด้านบัญชีและการเงินการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 4) ปัญหาการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกอยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน 5) ระดับความรู้ที่ได้รับและระดับความต้องการการส่งเสริมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 เกษตรกรต้องการความรู้ในระดับมากที่สุดทั้งด้านการตลาด 6) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการ ส่งเสริมให้สมาชิกได้ร่วมกันออกแบบโครงสร้างและกระเปาะที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนของตนเอง (2) ด้านการผลิต ส่งเสริมให้ความรู้เรื่องมาตรฐานคุณภาพ วิธีการตรวจสอบคุณภาพ และจัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพร่วมกันเป็นกลุ่ม (3) ด้านการตลาด ส่งเสริมให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ต้นทุนและกำหนดราคาขายที่เหมาะสม (4) ด้านบัญชีและการเงิน ส่งเสริมความรู้ให้สมาชิกสามารถบันทึกบัญชีได้ด้วยตนเอง และจัดทำแบบฟอร์มบันทึกบัญชีที่ง่ายต่อการใช้งาน

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม การมีส่วนร่วม การดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน สมาชิก

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช thanat.t29@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) social and economic conditions of community enterprise members 2) membership conditions of community enterprise members 3) participation in the operation of members 4) problems and suggestions regarding the participation of the operation of members 5) knowledge received and needs for knowledge of members in the extension of the participation in the operation of community enterprises 6) extension guidelines for the participation in the operation of community enterprise members. The population in the study was 576 members of community enterprises in Tha Song Yang district. The sample size of 236 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 through simple random sampling method. Data were collected by interviewing method. Data were then analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking, content analysis, and T-test. The results of the study found that 1) most of the members of community enterprises were male with the average age of 48.31 years old, completed lower secondary education level, had the average household member of 4.81 people, and had the main occupation as farmers. 2) Most of the members of community enterprises with the plant production type, had the average membership time of 6.60 years, never received the training from the government sector, did the activity of goods production, and earned the average return from the members of 12,994.24 Baht/year. 3) The participation in the operation, overall, were at the moderate level. Regarding the management, they participated at the low level. For the production aspect, the participation was at the high level. Regarding the marketing, the participation was at the moderate level and for the accounting and financial aspects, the participation were at the moderate level. 4) Problems regarding the participation in the operation of members were all at the moderate level in the aspects such as management, production, marketing, and accounting and finance. 5) The level of knowledge received and the level of needs in the extension was different at statistically significant level of 0.05. Farmers needed the knowledge at the highest level on marketing. 6) The extension guidelines for the participation in the operations consisted of (1) management which included the extension for members to participate in the design of appropriate structure and rules for their community enterprises; (2) production which included the extension on knowledge giving regarding quality standard, quality auditing method, and mutual group quality auditing; (3) marketing which included the extension for members to co-analyze the cost and to determine the appropriate selling price; (4) accounting and finance which included the extension for knowledge giving to members so that they would be able to record the accounting by themselves and to create the easy-to-use accounting record form.

Keywords: Extension guideline, Participation, Operations, Community enterprises, Members

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 ต้องการให้ประเทศมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เข้าสู่กลุ่มประเทศที่มีรายได้สูง ว่าด้วยยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในด้านการแข่งขัน ซึ่งในภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยที่ต้องเผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง ทั้งปัจจัยความผันผวนของเศรษฐกิจโลกกฎ ระเบียบการค้าระหว่างประเทศ ทักษะความสามารถของแรงงาน โครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย และเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วการกำหนดแนวทางการพัฒนาในด้านการเพิ่มความสามารถในด้านการแข่งขันด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการรวมถึงการปรับโมเดลธุรกิจบนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปัจจุบัน นำไปสู่การสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการยุคใหม่ ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการทุกระดับ วิสาหกิจเริ่มต้น วิสาหกิจชุมชน หรือวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมไปถึงเกษตรกร ให้มีความสามารถในการแข่งขันและมีอัตลักษณ์ชัดเจนเข้าถึงตลาดทั้งในและต่างประเทศ(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

กรมส่งเสริมการเกษตรได้กำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580 แผนแม่บทประเด็นที่ 3 การเกษตร ในแผนปฏิบัติการกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปี 2566 มีภารกิจเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยเสริมสร้างความเข้มแข็ง สร้างเครือข่าย พัฒนาให้เป็น Smart Group สามารถบริหารจัดการกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมไปถึงเชื่อมโยงการตลาดในรูปแบบต่างๆ ยกระดับสู่การเป็นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ ขยายการประกอบกิจการ นำไปสู่การสร้างรายได้ สร้างงานในชุมชน และเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงในภาคการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

จังหวัดตากในปี 2566 ได้มีการส่งเสริมจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอลำปางจำนวน 38 แห่ง มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 584 คน (ข้อมูล ณ สิ้นเดือนตุลาคม 2566) (ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน, 2566) โดยมีกิจการด้านการผลิตสินค้า และการบริการ ได้แก่ การผลิตพืช การแปรรูปและผลิตอาหาร ผลิตภัณฑ์ผ้าทอปกากะญอ ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยในปี 2566 สำนักงานเกษตรอำเภอลำปางได้ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนจำนวน 37 วิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีผลการประเมิน ดังนี้ วิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับดี จำนวน 11 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 30 ระดับปานกลาง จำนวน 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 38 ระดับต้องปรับปรุง จำนวน 12 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 32 และวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่ได้รับการประเมินศักยภาพ จำนวน 1 แห่ง (สำนักงานเกษตรอำเภอลำปาง, 2566) จากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนพบว่า วิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินศักยภาพอยู่ในระดับดี พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีการพัฒนาการดำเนินงาน สินค้า และผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีผลการดำเนินงานที่ดี มีสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ยังมีวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากที่จัดตั้งมาเป็นระยะเวลานานแล้วไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ไม่มีการจัดการ การดำเนินงานหรือการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยปัจจัยที่สนับสนุนหลายปัจจัย ซึ่งปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอลำปาง จังหวัดตาก โดยศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอลำปาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

ว่ามีลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในด้านต่างๆ เป็นอย่างไร ผู้วิจัยคาดหวังว่าผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อันจะเป็นการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของตนเองให้บรรลุเป้าหมายและพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานราชการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งข้อเสนอแนะการวิจัยจะเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงในการวิจัยครั้งต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์

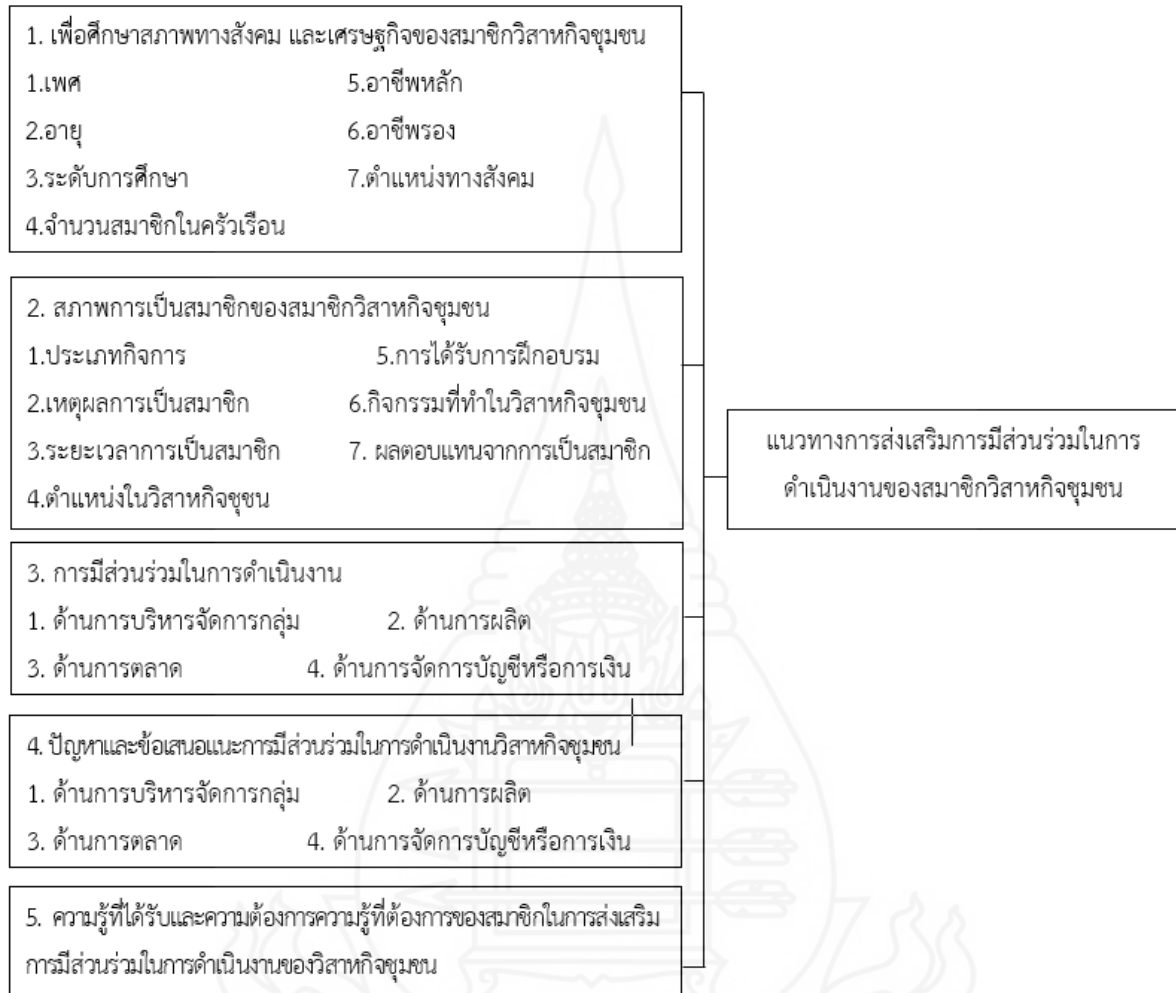
1. เพื่อศึกษาสภาพทางสังคม และเศรษฐกิจ ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อศึกษาสภาพการเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
4. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
5. ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
6. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จำนวน 37 วิสาหกิจชุมชน จำนวน 576 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 236 ราย ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่ 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2) สภาพการเป็นสมาชิกของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน 5) ความต้องการส่งเสริมการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การตรวจสอบความเที่ยง (reliability) เก็บข้อมูลจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 ตัวอย่าง ในอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก เพื่อมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบาค ตอนที่ 2 เท่ากับ 0.960 ตอนที่ 3 เท่ากับ 0.943 และตอนที่ 4 เท่ากับ 0.913

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

โดยอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ จึงสรุปว่าแบบสัมภาษณ์มีความเที่ยงที่เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ การวิเคราะห์ ใช้ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้ค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ยโดยกำหนดความหมาย ดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก 4.21 - 5.00 = มากที่สุด ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้การเปรียบเทียบแบบจับคู่ (Paired Sample t-test) จากนั้นนำผลการวิเคราะห์ไปหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

สภาพทั่วไปของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 61.0 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48.31 ปี ร้อยละ 41.1 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน ร้อยละ 80.9 มีอาชีพหลักทำการเกษตร ร้อยละ 42.9 มีอาชีพรองรับจ้างทำการเกษตร และร้อยละ 87.7 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

2. สภาพการการเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

พบว่า ร้อยละ 53.0 เป็นประเภทการผลิตพืช ร้อยละ 45.8 เกิดจากการอยากเพิ่มรายได้ ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.60 ปี ร้อยละ 87.3 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 58.8 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐ ร้อยละ 77.8 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีหน้าที่ในการผลิตสินค้า ร้อยละ 41.1 ไม่ได้รับผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และร้อยละ 58.9 ได้รับผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายได้เฉลี่ย 12,994.24 บาท/ปี

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอยู่ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.00) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.43) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 3.08) และด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 2.90) ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับน้อย 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 2.58)

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ความคิดเห็นต่อปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นต่อปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความคิดเห็นต่อปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 3.19) ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.02) ด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.01) และด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 2.80) ตามลำดับ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

5. ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ที่ต้องการของสมาชิกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.2) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับด้านการผลิต (ค่าเฉลี่ย 3.02) และ ระดับน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ที่ได้รับด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 2.39) ความรู้ที่ได้รับด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 1.86) ความรู้ที่ได้รับด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 1.61) ตามลำดับ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ต้องการอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.25) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ความรู้ด้านการตลาด (ค่าเฉลี่ย 4.73) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีระดับความรู้ที่ต้องการส่งเสริมในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ความรู้ด้านผลิต (ค่าเฉลี่ย 4.13) ความรู้ด้านบัญชีและการเงิน (ค่าเฉลี่ย 4.06) และความรู้ด้านการบริหารจัดการ (ค่าเฉลี่ย 4.09)

เมื่อนำมาเปรียบเทียบระดับความรู้ที่ได้รับและความต้องการความรู้ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยใช้ Paired sample t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน

6. ความต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ความต้องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการช่องทางส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนภาพรวมในระดับมากประเภทสื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ (ค่าเฉลี่ย 4.02) และ เอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.86) และประเภทสื่อออนไลน์ ได้แก่ YouTube (ค่าเฉลี่ย 4.32) รองลงมา สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการช่องทางส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนภาพรวมในระดับปานกลาง ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ โปสเตอร์ (ค่าเฉลี่ย 3.45) คู่มือ (ค่าเฉลี่ย 3.17) และแผ่นพับ (ค่าเฉลี่ย 2.83) และประเภทสื่อออนไลน์ ได้แก่ Facebook (ค่าเฉลี่ย 3.44) และ Line (ค่าเฉลี่ย 2.72) และพบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับมาก ได้แก่ การฝึกปฏิบัติ (ค่าเฉลี่ย 3.64) การทัศนศึกษา (ค่าเฉลี่ย 3.92) และการสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.86) และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการวิธีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในระดับปานกลาง ได้แก่ การบรรยาย (ค่าเฉลี่ย 3.28)

7. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

นำผลการวิจัยจากตอนที่ 1-6 มาวิเคราะห์หาแนวทางทางการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยวิเคราะห์แยกตามด้านการดำเนินงานได้แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ ส่งเสริมให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ร่วมกันออกแบบโครงสร้างและกฎระเบียบที่เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนของตนเอง โดยเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปส่งเสริมผ่านการบรรยายในหัวข้อเรื่องการออกแบบโครงสร้างและกฎระเบียบให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชน จัดทำคู่มือ และคลิปวิดีโอ Youtube เกี่ยวกับการออกแบบโครงสร้างและกฎระเบียบวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ศึกษาหลังจากการอบรม และจัดทัศนศึกษาออนไลน์ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ได้เห็นตัวอย่างวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน เพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้เห็นว่าบทบาทที่สมาชิกควรจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านบริหารจัดการที่จะสามารถนำมาปรับใช้ในวิสาหกิจชุมชนของตนเอง

ด้านการผลิต ส่งเสริมให้ความรู้เรื่องมาตรฐานคุณภาพวิธีการตรวจสอบคุณภาพ และจัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปส่งเสริมผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ สาธิตขั้นตอนการผลิตและการตรวจสอบคุณภาพให้ได้ตามมาตรฐานร่วมกันตรวจสอบคุณภาพ และจัดทำโปสเตอร์ขั้นตอนตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ทั้งแบบกระดาษและแบบออนไลน์ผ่านทาง Facebook เพื่ออำนวยความสะดวกการใช้งานภายหลัง

ด้านการตลาด ส่งเสริมให้สมาชิกร่วมกันวิเคราะห์ต้นทุนและกำหนดราคาขายที่เหมาะสม โดยเจ้าหน้าที่เอกชนเข้าไปส่งเสริมผ่านการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต วิเคราะห์สภาพการตลาด และคู่แข่งผลิตภัณฑ์ และจัดทำโปสเตอร์ขั้นตอนที่จำเป็นในการดำเนินงานทางการตลาด เพื่อที่จะทำให้สามารถกำหนดราคาในการจำหน่ายสินค้าได้อย่างเหมาะสม รวมไปถึงการจัดทำการตลาดออนไลน์ผ่านสื่อ Facebook เช่น การสร้างเพจของวิสาหกิจชุมชน เพื่อขยายช่องทางการตลาดของตนเอง และจัดทัศนศึกษาให้สมาชิกกลุ่มไปเรียนรู้การมีส่วนร่วมในด้านการตลาดจากวิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่ประสบผลสำเร็จในพื้นที่ เพื่อจะได้นำมาปรับใช้กับการดำเนินงานในด้านการตลาดของวิสาหกิจชุมชนของตนเอง

ด้านบัญชีและการเงิน ส่งเสริมความรู้ให้สมาชิกสามารถบันทึกบัญชีได้ด้วยตนเอง และจัดทำแบบฟอร์มบันทึกบัญชีที่ง่ายต่อการใช้งาน โดยเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปส่งเสริมผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการจัดบันทึกบัญชีและการเงินที่ถูกต้องและให้สมาชิกร่วมกันฝึกปฏิบัติ สร้างคู่มือการจดบันทึกบัญชีและการเงินแบบง่าย และสร้างคลิปวิดีโอ YouTube สาธิตขั้นตอนการจดบันทึก เพื่อให้สมาชิกได้ทบทวนวิธีการจดบันทึกบัญชีและการเงิน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

1. สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 61.0 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.31 ปี สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่จบระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.81 คน สมาชิกส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำการเกษตร ร้อยละ 80.9 อาชีพรองรับจ้างทำการเกษตร และร้อยละ 87.7 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของ ศจี ประชากุล (2564, น.62) พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 61.4 และร้อยละ 77.4 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม อภิปรายได้ว่า สมาชิกส่วนมากของวิสาหกิจชุมชนเป็นเพศชาย เนื่องจากในบริบทของอำเภอท่าสองยางเพศชายเป็นหัวหน้าครัวเรือน และเป็น กำลังหลักในการหารายได้ให้กับครัวเรือน ส่วนเพศหญิงส่วนใหญ่จะมีบทบาทเป็นแม่บ้านและรับจ้างทำการเกษตรเป็นครั้งคราว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2. สภาพการเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

1) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.60 ปี ใกล้เคียงกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.92) พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.87 ปี และ ธัญญา โสณพุทธร (2565, น.48) พบว่า ระยะเวลาการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 6.63 ปี อภิปรายได้ว่าการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานรับผิดชอบในพื้นที่ถึงประโยชน์ของการจัดตั้งในเวลานั้น ทำให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนรับรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนจึงรวมกลุ่มกันจัดตั้งและดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน

2) ตำแหน่งในวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 87.3 มีตำแหน่งเป็นสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน อภิปรายได้ว่า เนื่องจากสัดส่วนของจำนวนผู้ที่เป็นสมาชิกมีมากกว่าจำนวนของผู้ที่มีตำแหน่ง ในวิสาหกิจชุมชน

3) การได้รับการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ ผลการศึกษา พบว่า ร้อยละ 58.8 ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่เคยได้รับการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากหน่วยงานภาครัฐ อภิปรายได้ว่า เนื่องจากการอบรม/สัมมนา/ฝึกงานจากภาครัฐ ส่วนมากจะเลือกตัวแทนของวิสาหกิจชุมชนที่ส่วนมากเป็นผู้นำ คณะกรรมการหรือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนแค่บางส่วนเข้าร่วมการอบรม/สัมมนา/ฝึกงาน ทำให้ไม่ครอบคลุมสมาชิกวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด

4) กิจกรรมในวิสาหกิจชุมชนของสมาชิก ผลการศึกษา พบว่าสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีบทบาทกิจกรรม ร้อยละ 77.8 ในด้านการผลิตสินค้า อภิปรายได้ว่า สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยางนั้นเป็นวิสาหกิจชุมชนประเภทการผลิตพืช จึงทำให้กิจกรรมที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีหน้าที่ผลิตสินค้าให้ แก่ผู้รวบรวมและจำหน่ายที่ส่วนมากเป็นประธานหรือคณะกรรมการกลุ่มมากกว่าจะรวบรวมแล้วขายเองในนามกลุ่มวิสาหกิจ

5) ผลตอบแทนจากการเป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 58.9 มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 12,994.24 บาท/ปี และร้อยละ 41.1 สมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีรายได้แตกต่างจาก ราตรี ใจสะอาด (2562, น.52) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 89.2 มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน เฉลี่ย 237,988.64 บาท/ปี และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีรายได้ร้อยละ 10.8 และกลอยใจ เย็นรักษา (2563, น.55) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 94.8 มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 76,706.63 บาท/ปี และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนไม่มีรายได้ร้อยละ 5.2 อภิปรายได้ว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยจะใช้ช่วงพักจากอาชีพหลักมาเข้าร่วมกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน และบางส่วนมีการผลิตและขายสินค้าด้วยตนเอง ไม่ได้ขายผ่านวิสาหกิจชุมชน อีกทั้งวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง ไม่ได้มีการออมทรัพย์หรือปันผลหุ้น ส่งผลให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน ยังไม่ได้เป็นการสร้างรายได้ที่มากเพียงพอที่จะดำเนินการกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นแค่แหล่งรายได้เสริมในเวลาว่าง สมาชิกยังคงต้องประกอบอาชีพหลักเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

1) ด้านการบริหารจัดการ ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58) โดยเฉพาะประเด็น การมีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบ (ค่าเฉลี่ย 2.39) แตกต่างกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.83) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

อยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกับ นวพร ชอบเดิน (2564, น.98) พบว่า สมาชิกฯ มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า วิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยางมีการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ส่วนมากประธานหรือผู้นำกลุ่มเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย ทิศทาง โครงสร้าง กฎระเบียบและกิจกรรมที่จะดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด ตั้งแต่ตอนเริ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนมากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไม่สามารถเข้าใจภาษาราชการและขั้นตอนการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการกลุ่มได้ จึงทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมในระดับน้อย

2) ด้านการผลิต ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.43) สอดคล้องกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.85) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับ นวพร ชอบเดิน (2564, น.100) พบว่า สมาชิกฯ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตเป็นด้านที่สมาชิกทุกคนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดโดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยางส่วนมากเป็นวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตพืช ซึ่งสมาชิกทุกคนมีการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกับกิจกรรมในวิสาหกิจชุมชนอยู่แล้ว สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงาน ด้านการผลิตในระดับมาก โดยเฉพาะการกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในทุกระดับ และสอดคล้องกับ ธัญญญาณ์ โสภณพุทธพร (2565, น.68) พบว่า สมาชิกฯ มีการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดโครงสร้างองค์การอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะประเด็นการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจนและเหมาะสมอภิปรายได้ว่าการกำหนดโครงสร้างบริหารองค์กร และการแบ่งฝ่ายหรือหน้าที่ตามภารกิจของกลุ่มอย่างชัดเจน จะทำให้การดำเนินการขององค์กรสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

3) ด้านการตลาด ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.90) แตกต่างกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.86) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกับ นวพร ชอบเดิน (2564, น.99) พบว่า สมาชิกฯ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ของอำเภอท่าสองยาง ร้อยละ 53.0 เป็นวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตพืชและการปศุสัตว์ที่มีแหล่งรับซื้อของพ่อค้าคนกลางอยู่ในพื้นที่ จึงทำให้การกำหนดราคา การกำหนดแหล่งจำหน่าย และการติดตามแนวโน้มของตลาด สมาชิกไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร

4) ด้านบัญชีและการเงิน ผลการศึกษา สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.08) แตกต่างกับ ตติยา ตาแก้ว (2563, น.86) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด และแตกต่างกับ นวพร ชอบเดิน (2564, น.98) พบว่า สมาชิกฯ มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการสินค้าหรือบริการ อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ของอำเภอท่าสองยางไม่มีการจดบันทึกการเงินและบัญชีนอกจากกลุ่มผลิตพืช ที่ต้องจกรวบรวมปริมาณผลผลิตของสมาชิกอย่างชัดเจนเพื่อจัดสรรรายได้ให้สมาชิกตามผลผลิตที่สมาชิกได้

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความสนใจต่อปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.93) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความคิดเห็น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ต่อปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับปานกลาง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านบัญชีและการเงิน ตามลำดับ ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นว่า ระดับปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็น ปัญหาการติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด สอดคล้องกับ ธัญญาณ์ โสภณพุทธพร (2565, น.79) พบว่า สมาชิกมีปัญหาด้านการบริหารจัดการในระดับปานกลาง ในประเด็น ไม่มีการวางแผนการตลาดการประชาสัมพันธ์และเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้า และผลิตภัณฑ์ อภิปรายได้ว่า การติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาดรวมไปถึงการวางแผน เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการหาวิสาหกิจวิชาการติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาดรวมไปถึงการวางแผนอาจจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของวิสาหกิจชุมชน ดังนั้น การติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาดรวมไปถึงการวางแผนที่ดีจะทำให้วิสาหกิจชุมชนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

2) ด้านการผลิต พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นว่า ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็น ปัญหากระบวนการวางแผนการผลิต สอดคล้องกับการศึกษาของ นวพร ขอบเดิน (2564, น.113) พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชน มีความคิดเห็น ปัญหาในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนด้านการวางแผนการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นปัญหาการขาดการจัดทำแผน อภิปรายได้ว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการผลิต ประเด็นการวางแผนกระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนสามารถแก้ไขได้ด้วยความร่วมมือจากสมาชิกฯ และการวิเคราะห์ประเมินผลจากปีที่ผ่านมา นำมาเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการผลิต ซึ่งจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน

3) ด้านการตลาด พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นว่า ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาด อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็น ปัญหาคู่แข่งผลิตภัณฑ์ และปัญหาช่องทางการตลาด สอดคล้องกับตติยา ตาแก้ว (2563, น.96) พบว่า สมาชิกมีปัญหาด้านการบริหารการตลาด อยู่ในระดับ ปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาขาดการวางแผนการตลาด และปัญหาขาดช่องทางการตลาด อภิปรายได้ว่า การแก้ไขปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการตลาดวิสาหกิจชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งสมาชิกในชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถเติบโตและพัฒนาด้านการตลาดแบบสมาชิกมีส่วนร่วมได้อย่างยั่งยืน

4) ด้านบัญชีและการเงิน พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนให้ความคิดเห็นว่า ระดับปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนด้านบัญชีและการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็น ปัญหาการบริหารจัดการเงินทุน สอดคล้องกับ ตติยา ตาแก้ว (2565, น.97) พบว่า สมาชิกฯ มีปัญหาการดำเนินงานด้านการเงิน อยู่ในระดับปานกลาง 1 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาการขาดการระดมทุน อภิปรายได้ว่า การจัดการเงินทุนเป็นส่วนสำคัญของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างมาก หากสมาชิกมีการระดมทุนกันตั้งแต่จัดตั้งวิสาหกิจชุมชนสมาชิกจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชนร่วมกันทำให้ต้องร่วมกันคิดแก้ปัญหา ร่วมกันดำเนินงานให้วิสาหกิจชุมชนได้ผลตอบแทนกลับมาอย่างเหมาะสม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14 The 14th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก พบว่า สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการบัญชีและการเงิน ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับน้อยมี 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านบริหารจัดการ ประเด็น ปัญหาไม่มีการติดตามข้อมูลแนวโน้มของตลาด ด้านการผลิต ประเด็น ปัญหาไม่มีกระบวนการวางแผนการผลิต ด้านการตลาด ประเด็น ปัญหาคู่แข่งผลิตภัณฑ์ และด้านบัญชีและการเงิน ประเด็น ไม่มีการบริหารจัดการเงินทุน จึงมีข้อเสนอแนะต่อวิสาหกิจชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อวิสาหกิจชุมชน

1) ด้านการบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชนควรมีการกำหนดโครงสร้างและกฎระเบียบที่ชัดเจน สื่อสารโดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม ให้สมาชิกทุกคนเข้าใจ เพื่อให้ทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน โดยเฉพาะเป็นต้นที่สมาชิกไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก การกำหนดโครงสร้าง การคัดเลือกคณะกรรมการ และการแบ่งบทบาทหน้าที่ เพื่อที่จะทำให้กระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีระบบ สมาชิกทุกคนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้าอย่างเข้มแข็งต่อไปในอนาคต

2) ด้านการผลิต วิสาหกิจชุมชนควรมีการจัดประชุมสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยเฉพาะในประเด็นที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสมาชิกไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การตรวจสอบคุณภาพ เพื่อให้สมาชิกรับทราบกระบวนการปฏิบัติทางด้านคุณภาพ รวมไปถึงการขอรับมาตรฐานสินค้าของวิสาหกิจชุมชนอันจะเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนมีมูลค่ามากขึ้น

3) ด้านการตลาด วิสาหกิจชุมชนควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดสร้างแบรนด์ให้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนเป็นที่รู้จัก หาแหล่งรายได้เพิ่มเติมนอกเหนือจากการขายผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในประเด็นที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสมาชิกไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การกำหนดแหล่งจำหน่ายหรือลูกค้าเป้าหมาย เพื่อให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนได้ปรึกษาแลกเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานทางด้านการตลาด อันจะนำไปสู่การเพิ่มรายได้ให้วิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

4) ด้านบัญชีและการเงิน วิสาหกิจชุมชนควรมีการสร้างร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ โครงการ และนโยบายจากภาครัฐ ร่วมมือกับภาคเอกชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด และการจัดจำหน่าย ขอความช่วยเหลือด้านวิชาการและการวิจัยจากสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในประเด็นที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสมาชิกไม่มีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การจัดบันทึกการเงินและบัญชี เพื่อให้เกิดระบบการทำบัญชีที่ถูกต้องและโปร่งใส สมาชิกทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูลรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเป็นปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) ด้านการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้แก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนในเรื่องการวางแผนการดำเนินการ พัฒนาระบบสารสนเทศที่ให้ความรู้การบริหารจัดการ และจัดอบรมการพัฒนาสมาชิก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

2) ด้านการผลิต ควรส่งเสริมและพัฒนาการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต และสนับสนุนการขอรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์

3) ด้านการตลาด ควรส่งเสริมและพัฒนาจัดงานแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน สร้างช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อต่อยอดการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

4) ด้านบัญชีและการเงิน ควรส่งเสริมและพัฒนา โดยจัดอบรมการทำบัญชีและการเงินเบื้องต้นให้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชน สนับสนุนการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการจัดการบัญชี ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการวางแผนทางการเงินและการบริหารจัดการต้นทุน และการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนตามประเภทของการดำเนินงาน โดยแยกเป็นแต่ละประเภทของกิจกรรมที่วิสาหกิจชุมชนดำเนินการ

2) ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมวัฒนธรรมและการปรับตัวการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

3) ควรศึกษาความเกี่ยวกับการสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

4) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). ระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2566. จากเว็บไซต์

<https://smcmanage.doae.go.th/login>.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). แนวทางการดำเนินงานกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.

กรุงเทพมหานคร.

กลอยใจ เย็นรักษา. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอสีกา จังหวัดตรัง.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

ตติยา ตาแก้ว. (2563). แนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์

ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

ธัญญาณ์ โสภณพุทธพร. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ บ้านค่าย จังหวัดระยอง.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นพพร ขอบเดิน. (2564). แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย. (วิทยานิพนธ์

ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ราตรี ใจสะอาด. (2562). การพัฒนาสินค้าวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนนทบุรีให้ได้มาตรฐานความปลอดภัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญา

เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

ศจี ประชากุล. (2564). แนวทางส่งเสริมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ. (วิทยานิพนธ์

ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

สำนักงานเกษตรทำสองยาง. (2566). แผนพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ อำเภอทำสองยาง ปี พ.ศ. 2566 – 2570.
กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580).

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

